

УДК 342.56:35

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.23>**В'ячеслав Бойко,**

канд. юрид. наук, докторант

Науково-дослідного інституту публічного права

РОЛЬ ОКРЕМИХ ІНСТИТУТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

У статті визначено, що роль адміністративного права в забезпеченні функціонування судової влади полягає в регулюванні суспільних відносин, яке за допомогою нормативно-правових актів та сукупності інших правових засобів урегульовує суспільні відносини, що виникають у сфері управління судовою владою України, з метою захисту основоположних прав, свобод та законних інтересів людини. З'ясовано, що в Україні діє єдина система забезпечення функціонування судової влади – судів, органів суддівського врядування, інших державних органів та установ системи правосуддя. Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України та Національна школа суддів України, інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів у випадках і порядку, визначених законами. Державна судова адміністрація України забезпечує виконання рішень про утворення чи припинення (ліквідацію) судів. Наголошено, що сутність і зміст судової влади найбільш повно виявляється у функціях судової влади, під якими слід розуміти напрями й види здійснення правосуддя судами в межах і порядку, передбачених конституцією, законами та іншими нормативно-правовими актами України. Зроблено висновок, що роль адміністративного права в забезпеченні функціонування судової системи України полягає в тому, що воно: - регулює відносини, що виникають у сфері владно розпорядчої діяльності судової влади; регулює суспільні відносини між органами судової публічної адміністрації; впорядковує відносини відповідних суб'єктів судової сфери; покликане забезпечувати основоположні права, свободи та законні інтереси громадянина; основними інструментами, за допомогою яких регулюються суспільно-правові відносини в цій сфері, є адміністративно-правові норми; містить основоположні теоретично-правові аспекти для вивчення системи функціонування публічної адміністрації в Україні; - адміністративне право через суб'єктів публічної адміністрації, правове забезпечення, законні способи та форми реалізує основні функції держави в судовій сфері.

Ключові слова: адміністративне право, державний орган, ефективність, незалежність, поняття, публічна адміністрація, судова влада.

Постановка проблеми. Адміністративне право – це самостійна галузь права, що регулює суспільні відносини у сфері публічного управління. Адміністративне право розкриває все правове буття громадян нашої держави. Майже неможливо відшукати сферу публічних суспільних відносин, яку б не регулювали норми адміністративного права.

Судова влада – єдина, незалежна гілка влади, що покликана забезпечити незалежне, справедливе та своєчасне правосуддя. Її інститути є тісно взаємопов'язаними та функціонують, часто стикаючись один з одним.

Оскільки адміністративне право покликане налагоджувати публічно-правові відносини, а судові органи піддаються найбільшому впливу управлінських відносин, їх потрібно врегульовувати адміністративними нормами права. Найбільшу роботу у сфері

публічного управління виконують органи публічної адміністрації, яким делеговано державно-владні повноваження, якраз такі повноваження становлять науковий інтерес для нашого дослідження.

Крім того, нинішнє забезпечення судочинства перебуває не на високому рівні, що негативно впливає на рівень здійснення судочинства та на ефективність функціонування правосуддя загалом.

Таким чином, забезпечення ефективності захисту порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб є основною метою нашої держави. Оскільки судова влада відіграє чи не найважливішу роль у даному аспекті, це і зумовлює необхідність дослідження ролі адміністративного права в забезпеченні функціонування судової влади України.

Огляд останніх досліджень. До проблеми визначення ролі адміністративного права в забезпеченні функціонування судової влади України зверталися такі вчені-юристи, як В. Авер'янов, А. Агапов, А. Анісімов, І. Арістова, Г. Атаманчук, О. Баранова, В. Басс, Ю. Батурін, І. Бачило, В. Брижко, Ю. Битяк, В. Гавловський, В. Галуцько, М. Дамірчій, П. Дітєвський, В. Заросило, Р. Калюжний, В. Колпаков, В. Копилов, О. Кузьменко, А. Марущак, О. Марценюк, Р. Мельник, А. Нонко, А. Письменицький, О. Радишевська, С. Стеценко, В. Ткаченко, О. Тихомиров, В. Хахановський, В. Цимбалюк, Т. Цуркан, М. Швець, Ю. Шемшученко, В. Шкарупа та ін. Проте аналізовані нами питання вони розглядали лише побічно, досліджуючи інші, більш загальні, спеціальні чи суміжні, виклики.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі праць вчених-юристів визначити та окреслити поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади України.

Виклад основного матеріалу. На думку В. Галуцька, адміністративне право як галузь права – це сукупність юридичних норм, що врегульовують однорідні суспільні відносини щодо надання адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, що здійснюється суб'єктами публічної адміністрації [1].

В. Бортник зазначив, що адміністративне право – сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що формуються в ході забезпечення органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також у процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку [2].

М. Бурбик вважає, що предметом адміністративного права є суспільні відносини, що формуються: у процесі державного управління економічною, соціально-культурною й адміністративно-політичною галузями, а також щодо реалізації повноважень органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та деякими іншими недержавними інституціями делегованих їм повноважень органами виконавчої влади; у процесі діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо забезпечення реалізації й захисту в адміністративному порядку прав і свобод громадян, надання їм, а також юридичним особам

різноманітних адміністративних (управлінських) послуг; у процесі внутрішньої організації та діяльності усіх державних органів, адміністрацій державних підприємств, установ і організацій, а також у зв'язку з державною службою або службою в органах місцевого самоврядування; під час реалізації юрисдикції адміністративних судів і поновлення порушених прав громадян та інших суб'єктів адміністративного права; під час застосування заходів адміністративного примусу, включаючи адміністративну відповідальність, щодо фізичних і юридичних осіб [3].

Таким чином, адміністративне право в забезпеченні функціонування судової влади відіграє роль регулятора суспільних відносин, який за допомогою нормативно-правових актів регулює суспільні відносини, що виникають у сфері управління судовою владою України з метою захисту основоположних прав, свобод та законних інтересів людини.

Виникає питання: яким чином виникають адміністративно-правові відносини та що є їх предметом регулювання.

Правові відносини виникають виключно між людьми як різновид найбільш важливих суспільних відносин. Ці відносини можуть бути як публічними правовими, так і приватними правовими. В юридичній літературі слушно визначають, що основою приватних правових відносин є цивільне право, а публічних правових – адміністративне право [1].

Відносини, що становлять предмет адміністративного права України, окреслюються: 1) суспільними відносинами, що виникають у зв'язку із забезпеченням суб'єктами публічної адміністрації прав і свобод та законних інтересів приватних осіб у процесі надання адміністративних послуг; 2) адміністративною діяльністю суб'єктів публічної адміністрації щодо здійснення публічної управлінської (виконавчо-розпорядчої) діяльності: 2.1) у процесі виконавчої діяльності суб'єкти публічної адміністрації забезпечують публічне виконання законів на території всієї держави; 2.2) розпорядча діяльність полягає в ухваленні суб'єктами публічної адміністрації підзаконних нормативно-правових адміністративних актів на основі та з виконання законів. Предметом адміністративного права України є суспільні відносини, які виникають між суб'єктами публічної адміністрації та приватними особами. За змістом предмет адміністративного права складається з надання адміністративних послуг і здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності публічною адміністрацією [1].

Таким чином, адміністративно-правові відносини – це відносини, що виникають у сфері публічного управління, де адміністративне право впорядковує, регулює та забезпечує законність відносин у цій сфері.

Загалом, в Україні діє єдина система забезпечення функціонування судової влади – судів, органів суддівського врядування, інших державних органів та установ системи правосуддя. Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України та Національна школа суддів України, інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів у випадках і порядку, визначених законами. Державна судова адміністрація України забезпечує виконання рішень про утворення чи припинення (ліквідацію) судів. Державна судова адміністрація України може встановлювати скорочені строки для процедур припинення судів як юридичних осіб за умови виконання нею цивільних зобов'язань ліквідованого суду на підставі вимог кредиторів, заявлених у визначений законом строк. Для здійснення дій щодо реєстрації новоутвореного суду як юридичної особи, забезпечення необхідних дій для належного початку його роботи та представництва такого суду як органу державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами Державна судова адміністрація України приймає рішення про призначення тимчасово виконуючого обов'язки керівника апарату новоутвореного суду. Тимчасово виконуючий обов'язки керівника апарату суду здійснює вказані повноваження керівника суду як юридичної особи до моменту призначення, обрання чи переведення на посаду судді такого суду щонайменше одного судді та продовжує здійснювати виконання обов'язків керівника апарату суду до призначення відповідного керівника апарату суду згідно з процедурами, визначеними законодавством про державну службу, з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. У разі ліквідації суду, що здійснює правосуддя на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (відповідних адміністративно-територіальних одиниць), та утворення нового суду, який забезпечує здійснення правосуддя на цій території, суд, що ліквідується, припиняє здійснення правосуддя з дня опублікування в газеті «Голос України» повідомлення голови новоутвореного суду про початок роботи новоутвореного суду. У зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами робота суду може

бути припинена за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду [4].

Таким чином, Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України, Національна школа суддів України та всі інші органи публічної адміністрації призначені для адміністративно-правового забезпечення функціонування органів публічної адміністрації в Україні, де адміністративне право відіграє регулюючу роль між цими органами за допомогою нормативно-правових актів.

Сутність і зміст судової влади найбільш повно виявляється у функціях судової влади, під якими слід розуміти напрями й види здійснення правосуддя судами в межах і порядку, передбачених конституцією, законами та іншими нормативно-правовими актами України. Судова система як сукупність усіх судів усіх ланок є складовою частиною державного механізму, отже через неї реалізуються певні функції держави. Конституційною функцією судової влади є правосуддя, оскільки саме суди, і ніхто більше, розглядають і вирішують правові спори. Виконання цієї функції іншими органами заборонено (ч. 1 ст. 124 Конституції України) [6].

На думку І. Олендера, суди здійснюють три функції: правосуддівську, яка виявляється у правосудді, змістом якого є захист прав свобод та інтересів особи; правоохоронну – шляхом здійснення судового контролю з метою попередження порушення прав, свобод та інтересів особи; каральну – шляхом притягнення особи до юридичної відповідальності. Ці функції тією чи іншою мірою виконують усі суди, хоча правоохоронна функція проявляється насамперед у кримінальному процесі, де висока ймовірність порушення прав та інтересів особи через необгрунтоване втручання державних органів у сферу її приватного життя [6].

Відповідно до вищезазначеного, судова система є органом державної влади, покликаним забезпечити громадянам нашої держави право на законне справедливе та неупереджене правосуддя.

Висновки

Роль адміністративного права в забезпеченні функціонування судової влади полягає в регулюванні суспільних відносин, яке за допомогою нормативно-правових актів та сукупності інших правових засобів регулює суспільні відносини, що виникають у сфері управління судової влади України з метою захисту основоположних прав, свобод та законних інтересів людини.

Роль адміністративного права в забезпеченні функціонування судової системи України полягає в тому, що воно: - регулює відносини, що виникають у сфері владно розпорядчої діяльності судової влади; регулює суспільні відносини між органами судової публічної адміністрації; впорядковує відносини відповідних суб'єктів судової сфери; покликане забезпечувати основоположні права, свободи та законні інтереси громадянина; основним інструментом, за допомогою якого регулюються суспільно-правові відносини в цій сфері, є адміністративно-правові норми; містить основоположні теоретично-правові аспекти для вивчення системи функціонування публічної адміністрації в Україні; - адміністративне право через суб'єктів публічної адміністрації, правове забезпечення, законні способи та форми реалізує основні функції держави в судовій сфері.

The article determines that the role of administrative law in ensuring the functioning of the judiciary is to regulate public relations, which, through normative legal acts and a set of other legal means, regulates public relations arising in the sphere of administration of the judiciary of Ukraine in order to protect fundamental rights, freedoms and the legitimate interests of man. It has been found out that in Ukraine there is a unified system of ensuring the functioning of the judiciary – courts, judicial authorities, other state bodies and institutions of the justice system. The High Council of Justice, the High Qualifications Commission of Judges of Ukraine, the State Judicial Administration of Ukraine and the National School of Judges of Ukraine, other state authorities and local self-government bodies shall participate in the organizational support of the courts in cases and in the order specified by this and other laws. The State Judicial Administration of Ukraine ensures the enforcement of decisions on the establishment or termination (liquidation) of courts. It is emphasized that the essence and content of the judiciary is most fully manifested in the functions of the judiciary, by which should be understood the directions and types of administration of justice by the courts within the order stipulated by the constitution, laws and other normative legal acts of Ukraine. It is concluded that the role of administrative law in ensuring the functioning of the judicial system of Ukraine: regulates the relations arising in the sphere of power and administrative activity of the judiciary; regulates public relations between judicial public administration bodies; regulates the relations of the relevant subjects of the judicial sphere; designed to ensure the fundamental rights, freedoms and legitimate interests of the citizen; the main tool by which the social-legal relations in this field are regulated are the administrative-legal norms; contains fundamental theoretical and legal aspects for studying the system of functioning of public administration in Ukraine; administrative law through the subjects of public administration, legal support in legal ways and forms implements the main functions of the state in the judicial sphere.

Key words: administrative law, public authority, efficiency, independence, concepts, public administration, judiciary.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Степенко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2018. 446 с.
2. Бортник В. Адміністративне право України : навчальний посібник. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 222 с.
3. Бурбик М., Солонар А., Янішевська К. Адміністративне право України : навчальний посібник. Суми : Мрія, 2015. 358 с.
4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 41.
5. Система забезпечення функціонування судової влади. Стаття 147. Протокол. Юридичний інтернет-ресурс. URL: https://protocol.ua/ru/pro_sudoustriy_i_status_suddiv_stattya_147/ (дата звернення: 03.03.2020).
6. Олендер І. Функції суду в державному механізмі. *Право і суспільство*. № 1-2/2014. С. 153–158.